

Horváth Márta

Az egyetem felépítése és helye a társadalomban

Jelen tananyag a Szegedi Tudományegyetemen készült az Európai Unió támogatásával.

Projekt azonosító: EFOP-3.4.3-16-2016-00014

Szeged, 2020

A tananyag témája: Az egyetem eredete, felépítése, az irodalomtudomány helye a tudományok rendszerében. A tananyag célja, hogy a hallgató szélesebb kontextusban el tudja helyezni az irodalomtudományt.

A tanulás javasolt menete: Nézze át a jelen vázlatot, hogy áttekintést nyerjen a teljes tananyagról, majd hallgassa meg a csatolt ppt-fájlon levő hanganyagot. Ezután tekintse át az itt felsorolt fogalmakat. Végül oldja meg a tanulás eredményességét tesztelő feladatsort.

Tartalom

Az egyetem intézménye
A Magna Charta 4 alapelve
A SZTE szervezeti felépítése
Az egyetem tudományok szerinti felépítése
Bölcsészettudomány
Filológia
Irodalomtudomány
Irodalom

Az **egyetem** szó, latinul “universitas” egyfajta egyetemességet, összességet fejez ki, méghozzá a szó eredeti értelmében a tanárok és a diákok összességét, akik együttesen egy megkülönböztetett státuszt élveztek a középkori társadalmon belül. Később, a 18-19. században új jelentés is társult az előzőhöz, és az egyetemesség a humboldti értelemben a tudományok összességét is jelentette, hiszen az egyetemek a kezdetekben, és ez a nagyobb egyetemekre mindmáig igaz, a tudományok széles körét képviselték és nem csak egyetlen tudományágra specializálódtak. A nagyobb egyetemeken ma is tanulhatnak a diákok mind

természettudományokat, mind bölcsészeti, jogot vagy orvostudományt.

A **Magna Charta** 4 alapelve:

- **Autonómia** a tudományos kutatásban és az oktatásban.
- Az oktatási és kutatási tevékenység **elválaszthatatlansága**.
- A kutatás, az oktatás, a képzés **szabadsága**.
- Európai **humanista hagyományok**

Feladat: Hallgassa meg a következő linken az egyetem kialakulásáról szóló rövid hanganyagot a 7:30 perctől: <https://www.youtube.com/watch?v=ySWoQUpkEXs>

Az egyetem **szervezeti felépítése**

- Vezetés: rektor
- Igazgatás: kancellár (2014 óta), központi egységek (Humánpolitikai Iroda, Innovációs Iroda stb.)
- Szenátus: vezető, döntéshozó és ellenőrző szervezet
- Szent-Györgyi Albert Klinikai Központ
- Karok (dékán)
- Központi Intézmények (egyetemi könyvtár, sportpályák, kollégiumok stb.)
- Érdekképviseleti szervek (EHÖK stb.)

Az egyetem **felépítése a tudományok szerint**

- Kar – intézet – tanszék – tanszéki v. tanszékközi csoport
- Kar (fakultás = tanult képesség): tematikus felosztás a tanulmányok tárgya szerint, pl. jogi kar, orvostudományi kar, bölcsészettudományi kar stb.
- Tanszék: a legkisebb egység, egy-egy tudományterület jól körülhatárolható területét képviseli. Pl. Osztrák Irodalom és Kultúra Tanszék
- Kutatócsoportok

Feladat: nézzen utána a saját intézete pontos felépítésének. Jegyezze meg az intézet pontos nevét mind magyarul mind angolul illetve az adott idegen nyelven.

Feladat: Nézzon utána az alábbi linken a SZTE történetének: <https://u-szeged.hu/tortenet>

Bölcsészettudomány

Karunk neve két tudományágat foglal magában: bölcsészet- és társadalomtudományok. A bölcsészettudományok a humaniorákkal vagy szellemtudományokkal foglalkoznak. Vagyis a kultúra főbb területeivel: nemzeti irodalmakkal, nyelvekkel, művészeti ágakkal tudományos megközelítésben (pl. filmesztétika, zenetudomány), ide tartozik még a klasszika-filológia, néprajz, média/kommunikáció stb..

Mindez nem azonos a társadalomtudományok tárgyával. A társadalomtudományok a bölcsészet határterületét képezik, és nem annyira az egyes ember szellemi termékeivel, mint inkább embercsoportok viselkedésével és interakcióival foglalkoznak valamint az ember társadalmiságával: Történelem, szociológia, kulturális antropológia, politológia stb.. A karunkon működő szakok mindkét tudományterületet lefedik.

Filológia

A „filológia” ógörög szó, két tagból álló szóösszetétel, melynek első tagja a „philos”, második pedig a „logos”. A „philos” „szeretet”-et jelent, míg a „logos” jelentését meglehetősen nehéz meghatározni, mert különböző kontextusokban különböző jelentésekben fordul elő. Az azonban biztos, hogy a nyelvre vonatkozik, esetenként általában a nyelvet jelölték vele, néha a beszédet, máskor pedig a szót vagy szöveget. Összességében a filológia kifejezést úgy szoktuk fordítani, hogy a „szó szeretete”, de tudnunk kell, hogy itt a szót nem mint nyelvtani kategóriát kell értenünk, hanem egyfajta metonímiaként kell értelmezni, mely a nyelvre általában és mindenfajta nyelvi megnyilvánulásra vonatkozik. Hasonlóan áll össze pl. „filozófia” szavunk is, amely a „sophia”, azaz a bölcsesség szeretetére utal.

A filológia két ágát különböztetjük meg: a klasszika filológiát és a modern filológiát. A modern filológiák a ma is használt nyelvekkel és azok irodalmával foglalkoznak, például a német filológia a német nyelvvel, beleértve az osztrák vagy svájci változatot is, és ezeknek a nyelveknek az irodalmával foglalkozik. Ezzel szemben a klasszika filológia a holt nyelveket és kultúrájukat kutatja, jellemzően a latin nyelvet és az ógörögöt.

Feladat: nézze meg a csatolt ppt-n a kritikai kiadásról szóló jegyzetet és hallgassa meg az alámondott szöveg.

Feladat: hallgassa meg a csatolt ppt-ről a modern filológiákban bekövetkezett változásokról szóló összefoglalást.

Az irodalom viszonylagossága

Feladat: Hallgassa meg a 11. dia alá mondott anyagot az irodalom fogalmáról.

Az 'irodalom' szövegek bizonyos osztályát jelöli, melynek körülhatárolása számos problémát vet fel, és elvezet a fogalom alapvető viszonylagosságának belátásához. Az 'irodalom' fogalma mind történeti (diakrón), mind egy-egy időszakra vonatkoztatott (szinkrón) tekintetben viszonylagos. Az, hogy mit tekintünk az 'irodalom' osztályába tartozónak, koronként és kultúránként, valamint egy-egy időszakon belül is az osztályozási szempontok szerint változott és változik. E meghatározás függ a történeti és kulturális, esztétikai és az irodalmon belüli szempontoktól. Az irodalomtudomány, az esztétika története számos példát szolgáltat a tágabb vagy szűkebb fogalomértelmezésekre és azok vitathatóságára is.

Az irodalomtudomány tudományterületei

1. **Irodalomelmélet:** az irodalmi szövegek jellemzőinek feltárásával, leírásával és magyarázatával, ill. az irodalom rendszerével foglalkozó tudomány. Pl. az irodalmi szövegek megjelenési formáival, szerkezeti törvényszerűségeivel kapcsolatos kérdések. Előfutárai: esztétika, poétika, retorika és stilisztika
2. **Irodalomtörténet:** (irodalomtörténet-írás), rendező/rendszerező funkciója. Kronológiai áttekintést ad az irodalom körébe tartozó jelenségekről, a hagyományozott szövegekről, irányzatokról, szerzőkről, művekről, műfajokról, ill. az egyes nemzeti irodalmak egymás közti recepciójáról, egymásra gyakorolt hatásáról (összehasonlító irodalomtudomány), s összefüggéseiben értelmezi azokat
3. **Irodalomkritika:** az egyes irodalmi irányzatokkal, szerzőkkel, művekkel foglalkozik, azokat elemzi és értékeli, s ezáltal nagymértékben befolyásolja azok pozícióját, jelentőségét az adott társadalmi szellemi életében (kánon).

Kánon

Görög eredetű szó, eredeti jelentése mérővessző, vonalzó, ami mutatja, hogy a kanonizálás egyfajta megmértetést, értékelést takar. Éppen ebben a jelentésében használja az irodalomtudomány is. A kritika ugyanis azon túl, hogy a műveket elemzi, egyúttal értékeli is őket, bizonyos művekről deklarálja, hogy magas-irodalmiak és az irodalmon belül „elit” szerepet töltenek be, míg másokat alacsonyabb értékűnek tart és a ponyva körébe utalja őket. Az irodalmi műveknek az a csoportja, melyet a kritika magasirodalminak tart, és részét képezi a közoktatásban kijelölt kötelező anyagnak valamint tárgyat a nemzeti irodalomtörténeti írásoknak, képezi a kánont.

Főbb terminusok

universitas
alapképzés, mesterképzés, doktori képzés
akkreditáció
Magna Charta
rektor, kancellár, szenátus, kar, intézet, tanszék
bölcseztudomány, társadalomtudomány
filológia, klasszika filológia, modern filológia
kritikai kiadás, szövegkritikai apparátus
szinkron és diakron viszonylagosság
irodalomelmélet, irodalomtörténet, irodalomkritika
kánon

Tanulja meg a főbb szakkifejezéseket (terminusokat). Ezután tekintse át, mit tanult ebből az előadásból és végezze el a csatolt ellenőrző feladatsort az alábbi linken:

<https://learningapps.org/watch?v=p3x75m1i320>